

Covenant & Conversation

FAMILY
EDITION

Jonathan Sacks
THE RABBI SACKS LEGACY

Vayışlah • וישלח

RABİ LORD JONATHAN SACKS'IN (ל"ט) YAZI VE ÖĞRETİLERİNDEN

Covenant & Conversation yazılarına sağladıkları ve Harry (Chaim) Schimmel'in anısına adanan cömert sponsorlukları için Schimmel Ailesi'ne teşekkürlerimizle. "R. Chaim Schimmel'in Tora'sını, onunla ilk karşılaştığım zamandan beri severim. Sadece yüzeysel gerçekle değil, altta yatan daha derin gerçeğe olan bağlantısıyla da ilgilenmeye gayret eder. 60 yıldır kendisine eşlik eden olağanüstü eşi Anna'yla birlikte, aile, cemaat ve Tora sevgisine adanmış bir yaşam inşa ettiler. Ortaya koydukları örnek yaşamla beni fazlasıyla etkilemiş müstesna bir çift." - Rabi Sacks

Kolektif Sorumluluk

Özet

Vayışlah peraşası şok edici bir olayı aktarmaktadır. Yaakov'un kızı Dina, yerel kentin hükümdarının oğlu olan Şehem tarafından kaçırılır ve onun tecavüzüne uğrar. Kardeşleri çok öfkelenirler ve bunun bedelini ödetmek isterler. Şehem Dina'ya aşık olur ve onunla evlenmek ister. Yaakov'un oğulları hileye başvurarak, bir antlaşmaya varmaları şartıyla evliliği kabul edeceklerini söylerler. Öncelikle Şehem kentinin tüm erkekleri sünnet edilmelidir. Kent halkı bunu kabul ederek sünnet olur, ancak sancıları en üst düzeye çıktığı zaman, Dina'nın kardeşleri Şimon ve Levi acımasızca intikam alarak kentteki bütün erkekleri öldürürler. Yaakov oğullarına sertçe çıkışır ve çevredeki toplumların misilleme yapmasından endişe eder. Ancak Şimon ve Levi, kız kardeşlerine böylesine iğrenç bir şekilde davranılmasının kabul edilemeyeceğini söyleyerek eylemlerinin haklı olduğunu söylerler.

Tora, sıra dışı bir şekilde bazı yorumlar kaydederek durumun ahlaki ciddiyetini vurgulamaktadır.

Bu yorumlarla, Yaakov'un oğullarının, kız kardeşlerinin yaşadığı çileyi haber aldıkları zaman hissettikleri keder ve öfkeyi ve Dina'nın saflığına halel getirilmesi karşısında kenti cezalandırmakta haklı olduklarına dair düşüncelerini belirtmektedir. Ama acaba bu, Yaakov'un oğullarını gerçekten haklı çıkarmak için yeterli midir?

Yıllar sonra, Yaakov, ölüm döşegindeyken, Şimon ve Levi'nin bu şiddet eylemlerini lanetler ve onların Yisrael içinde dağılacaklarına dair bir ön bildirimde bulunur. Yaakov'un bu hareketi, kardeşlerin önceki eylemlerine dair gerekçelendirmeye keskin bir tezat içindedir.

Tora'daki bu anlatım, önde gelen iki Yahudi bilge - Rambam ve Ramban - arasında bir tartışmayı alevlendirmiştir. Rambam, eseri Mişne Tora'da, Şehem halkının, prenslerini, Dina'ya karşı işlemiş olduğu suç nedeniyle yargılamaktan geri kalmaları nedeniyle kolektif sorumluluğa sahip olduklarını öne sürer. Ne de olsa, tüm insanlığı bağlayan

Noah'ın Soyu İçin Yedi Mitsva, tüm halkların, adaleti dayatmak amacıyla mahkemeler tesis etmelerini öngörür. Rambam'a göre tüm kent bu ihlalde ortak bir kabahat taşımaktaydı.

Ramban farklı bir görüş sunar. Ona göre her ne kadar Noah'ın Soyu İçin Yedi Mitsva bir adalet sistemi tesis etmeyi öngörüyorsa da, bu durum, bu konuda kolektif bir sorumluluk olduğu veya söz konusu kanunları uygulamaktan geri kalındığı takdirde idam cezası uygulamak gerektiği anlamına gelmemektedir. Öyle ya, diye sorgular Ramban, eğer oğullarının eylemi haklı idiye, o zaman Yaakov onları neden kinamiştir?

Bu tartışma, Yahudi kanun ve teolojisinde kolektif sorumluluk ve adaletin tam olarak çözümü kavuşturulamamış olan doğasını öne çıkarmaktadır. Her ne kadar Yahudi kanunu Yahudiler arasında kolektif bir sorumluluğu öngörüyorsa da, bu prensibin, Rambam'ın öne sürdüğü üzere, Yahudi kanununa göre tüm toplumlara da uzanıp uzanmadığı soru işaretidir. **Acaba bireyler, kendi kentlerinde adil bir yargı sistemi tesis edilmesinden ne dereceye kadar sorumludurlar?**

Talmud'a göre, kendi ailesinde, cemaatinde veya dünyada günah işlenmesini önleyebilecek güce sahipken bunu yapmaktan geri kalan bir kişi ahlaki açıdan sorumlu tutulur. Rabi Sacks buna ek olarak, insani mahkemelerin yalnızca fiilen suç işleyen kişileri cezalandırabileceğini, ama Tanrı'nın, önlenebilir bir kötülüğün meydana gelmesine seyirci kalarak buna izin vermiş olanlardan da hesap sormayı seçebileceğini belirtir.

Bu da Holokost'ta meydana gelmiş olan korkunç olaylarla ilişkilidir. Filozof Karl Jaspers, Alman nüfusunun bu konudaki sorumluluğunu ele aldığı zaman, seyirci kalanların suçluluğunu 'metafizik bir suçluluk' terimiyle ifade eder. Başka bir deyişle bu kişiler suçludurlar, ancak bu suçluluk 'ne yasal olarak, ne siyasal olarak, ne de ahlaki olarak yeteri kadar tanımlanabilecek' bir suçluluktur.

Durum böyleyse, Şimon ve Levi'nin eylemleri, ahlaki kınamadan da kaçamaz demektir. Şehem'in suçuna rağmen, kardeşler kentin tüm erkeklerini öldürmek suretiyle kanunu ellerine almakta haksızdı ve Yaakov da onları kınamakta haklıydı. Tanınmış İsraili ahlak kuramcısı Yeşayau Leibowitz, bazı eylemlerin, temize çıkarılabilecek nitelikte olsa bile hâlâ ahlaki açıdan kabul edilemez olabileceğini öne sürer.

Rabi Sacks, **kolektif sorumluluk** ile **kolektif cezalandırma** arasında bir ayrım yapmanın kritik öneme sahip olduğu sonucuna varmaktadır. Bunların ilki hepimiz için ahlaki bir şart olsa da, ikincisi, Şimon ve Levi'nin eylemlerinin ortaya koyduğu üzere, ahlaki açıdan çok daha sıkıntılıdır. **Bu peraşa, adalet, ahlak ve kolektif iyeliğin karmaşıklıkları konusunda güçlü bir keşif olanağı sağlamaktadır.**

Şabat Sofrası için Tartışma Soruları

1. Sizce Rambam ve Ramban arasındaki görüş ayrılığı, Yahudi tarihinde karar alma süreçlerinin karmaşıklığı hakkında bize neler öğretebilir?
2. Şimdiye kadar Sefer Bereşit'te okuduğumuz olaylara geri baktığımızda, kolektif sorumluluğa gösterilebilecek diğer bazı örnekler nelerdir?
3. "Kol Yisrael arevin ze baze" (tüm Yahudiler birbirinin kefilidir) ilkesinin, çağdaş ve çeşitli Yahudi cemaatlerindeki tezahürlerini nasıl görüyorsunuz?

Kısaca Peraşa

Vayıslah peraşası Yaakov ve ailesi için duygusal iniş çıkışlarla doludur.

Ağabeyinin dört yüz adamdan oluşan bir kuvvetle kendisini karşılamaya gelmekte olduğunu duyan Yaakov, Esav'ın saldırmaya hazırlandığından endişelenir. Kampını ikiye böler, Esav'a armağanlar gönderir ve dua eder. O gece Yaakov gizemli bir yabancıyla - Tanrı'nın bir meleğiyle! - güreşir ve Yaakov'dan Yisrael'e dönüşür.

Ahlaki cesaretle donanmış halde, Yaakov, artık Esav'la karşılaşmaya hazırdır. Aradan yirmi yıl geçmiştir ve bir kan gölünden endişelenen Yaakov, bunun yerine açık kollarla karşılanır. Kardeşler kısa süre sonra dostça yollarını ayırırlar, ancak bu ailevi buluşmanın hemen ardından Dina'nın, Yaakov'un kendi ailesi için toprak satın aldığı yerin yakınındaki komşu kent Şehem'e kaçırılmasına dair kahredici anlatımı okuruz. Yaakov'un oğullarından ikisi, Şimon ve Levi, kız kardeşlerine yapılanlar nedeniyle intikam almaya karar verirler ve kentin tüm erkeklerini öldürürler.

Ailenin yüzleştiği sınavlar, Yaakov'un sevdiği eşi Rahel'in doğum sırasında ölümüyle devam eder. Rahel, Bet Lehem yakınlarında gömülür. Yaakov, Hevron'da bulunan evine doğru yolculuğuna devam eder ve orada yaşlı babası Yitshak'la tekrar buluşur. Peraşa, Edom krallarından ve Esav'ın oymaklarından oluşan uzun bir listeye sona erer.

Peraşadan Simalar

Yaakov (Yisrael): İsim değişikliğiyle birlikte gelen tavır değişikliği sonucunda, Yaakov artık Yisrael ulusunun azimli lideridir.

Şimon ve Levi: Bu ikili kan dökmüştür. Onur için miydi, intikam için miydi, yoksa kız kardeşleri için miydi?

Rahel: Ebediyen sevilen, ama kederli bir kaderle yüzleşen Rahel, Binyamin'i dünyaya getirdiği sırada hayata gözlerini yummaktadır.

Esav: Behorluk hakkının ilk sahibi, bir avcı ve babasının gözdesi. Sonunda ailenin bir araya gelmesinden memnun olan bir savaşçı.

Peraşadan Felsefe

Bu hafta kolektif sorumluluk ile kolektif ceza arasındaki gerilimi keşfe çıkmaktayız ve bu konu, birçok zor soruyu beraberinde getirmektedir.

Kolektif sorumluluk ile gereksiz toplu cezalandırma uygulaması arasındaki ayırıcı çizgiyi nasıl çekebiliriz? Çevremizdekilerden ne dereceye kadar sorumluyuz? Eğer hiçbir şey yapmıyorsak, basitçe pasif birer seyirciden mi ibaretiz, yoksa daha derin bir suçumuz var mıdır?

En nihayet, Şimon ve Levi'nin, kız kardeşlerine yapılan iğrenç eylem karşısındaki intikamlarını nasıl değerlendirmemiz gerekmektedir?

Yaakov'un açısından bakıldığında, Şimon ve Levi'nin çok ileri gittiği şekilde bir manzara ortaya çıkmaktadır. O kadar ki, Sefer Bereşit'in bitiminde Yaakov onların bu eylemlerini lanetlemekte ve haklarında olumlu görünmeyen bir hükme varmaktadır.

Sizce bu hikâye hangi yollarla farklı bir şekilde gelişebilirdi? Ve bir insanı pasif bir seyirciden, bir faile veya suç ortağına dönüştüren - veya dönüştürmeye başlayan - eylem tipleri nelerdir?

Bu vesileyle, tarihimizde bu tipteki bir gerilimin meydana geldiği başka olayları da dikkate alabilirsiniz. Örneğin, Mısır'dan Çıkış sırasında Mısırlıların, sonrasında Amalek kavminin ve çölde Bene Yisrael'in davranışlarını göz önünde tutun. Bu kritik öneme sahip ahlaki meseleyi tartmak için kullanılacak birçok zengin örnek mevcuttur!

Peraşayla Oyun

Haydi bir "Ahlaki İkilem Münazarası" gerçekleştirelim.

Bir konu seçin. Şimon ve Levi'nin eylemlerinden, 'objektif olarak en lezzetli dondurma nedir?' şeklindeki son derece ciddi meseleye kadar uzanan yelpazede herhangi bir konu seçebilirsiniz. İki takım oluşturun. Herkes kendi tarafını seçecektir.

Takımların her biri kendi ahlaki duruşuna ve mantık yürütme şekline dair bir sunumda bulunacak. Bunun ardından, çeşitli perspektiflerin keşfedileceği bir grup tartışması gerçekleştirilecek. Belirsiz ahlaki meseleler - tekrar belirtelim, özellikle de dondurma konusundakiler - hiçbir zaman kesin bir sonuca varamayacaktır. Farklı perspektifleri kendi açınızdan anlamak için bunu bir fırsat olarak kullanın!

Peraşadan Bilmece

S. Tora'da kaç kez bir ağacın altı defin yeri olarak kullanılmaktadır?

Cevap için aşağıya bakın.

Peraşadan Pratiğe

Toplumumuzun diğer mensuplarını kollama nosyonu görüldüğünden daha zordur. Dürüst olmak gerekirse, 'grup halinde düşünmek', kırıp aşması çok çetrefilli bir düşünce yapısıdır ve bir başkası incindiği zaman onun uğruna öne çıkmak ve özellikle de bunu "grubun" arzularına aykırı olarak yapmak olanaksız olabilir. Ve yine de bu, insan toplumumuzun muazzam öneme sahip bir parçasıdır.

Başkalarına kendilerini önemsemediğimizi göstermek ve düzeltilmesi gereken bir yanlış olduğu zaman adilce davranmak, Şehem hikâyesinden çok daha küçük bir ölçekte dahi, gündelik bazda pratiğe dökebileceğiniz bir şeydir. Doğru düşünce yapısına adapte olmaya yardımcı olması açısından, her bir insanın kendine has güçlü yanları ve onları önemli ve değerli yapan bir veya daha fazla nitelikleri olduğu gerçeğini tanıma alışkanlığını edinmek önemlidir.

Eğer, örneğin, sınıfta bir öğrenciyle alay ediliyorsa, ona yardım etmenin, yanlış davranan kişiyle doğrudan yüzleşmekten, alaya maruz kalan öğrenciyle arkadaşlık kurmaya, ona nezaket göstermeye veya onu grup aktivitelerine dâhil etmeye kadar uzanan birçok yolu vardır.

Bu yalnızca ona derhal destek sağlamakla kalmaz, aynı zamanda, genellikle böylesi bir davranışa yakıt sağlayan 'grup halinde düşünme' zihniyetine incelikle meydan da okur.

Buna ek olarak, hafif yollarla çekinmeden düşüncemizi ifade etmek de çok güçlü bir etki yaratabilir. Bu, bir öğretmen veya kulüp liderine, incitici bir şeye şahit olunduğu zaman tartışma veya bir davranış değişikliğine gitme veya basitçe farklı görüş ifade etme gereği konusunda öneride bulunmayı da içerebilir.

Küçük eylemler zincirleme bir etki yaratabilir ve gizlice sizin duygularınızı paylaşan, ama kendilerini henüz onları açıkça telaffuz edecek kadar rahat hissetmeyen başkalarını da teşvik edebilir.

Peraşa Anlatısı

Sütünüz Var mı?

Bir zamanlar, Minnesota'daki küçük, karlı bir kasabada, Lea adında genç bir kız vardı. Lea güzel, yeni bir bebek satın almak için harçlığını biriktiriyordu. *Merak ediyorum, siz paranızı ne için biriktirirdiniz?*

Bir gün Lea okuldayken arkadaşı Emma'nın öğle yemeğinde içmek için sudan başka hiçbir şeyi olmadığını fark etti. "Hah, ne kadar da komik!" diye düşündü Lea. "Asıl süt çok lezzetli!" Ama işte anlaşılan, arkadaşı Emma'nın, okulda öğle yemeği için süt satın alacak parası yoktu!

Lea, arkadaşı Emma için çok üzüldü. Paranız olmadığını, hatta sadece süt satın alacak kadar bile olmadığını düşünebiliyor musunuz? Böylece Lea yardım etmeye karar verdi. Biriktirmiş olduğu tüm paraları alacak ve onları Emma'ya süt satın almak için kullanacaktı.

Lea'nın büyükannesi ona kumbarasını neden açtığını sorduğunda, Lea, arkadaşına yardım etmek istediğini söyleyerek cevap verdi.

Ama tam da o sırada Lea'nın aklına daha büyük ve daha iyi bir fikir geldi.

"Süt almak için yeteri kadar parası olmayan başka çocuklar da olduğundan eminim; belki onlara da yardım edebilirim?" dedi kendine. Böylece, ailesinin de yardımıyla, Lea, dost ve akrabalarından para toplamaya başladı. Hedefi, okulundaki her çocuğun bütün yıl boyunca içecek sütü olabilmesi için gereken tüm parayı toplayabilmektir!

Ama asıl hayret verici nokta şu: Lea'nın bu iyilikseverliğinin hikâyesi kısa sürede etrafa yayıldı ve kasabanın her yanından insanlar para bağışlamaya başladılar. Hep birlikte Lea'nın hayal bile edemeyeceği tutarda bir fon oluşturmuşlardı: 6.000 dolar!

Bu, Lea'nın okulundaki her çocuğun istisnasız her gün süt içmenin keyfini sürebileceği anlamına geliyordu. Lea bebeğini satın alamadı, ama arkadaşlarına yardımcı olduğunu bilmek onu gerçekten mutlu ediyordu.

Sizce bu hikâye başkaları için sorumluluk duymayı ne şekilde gösteriyor? Aklınıza bu hafta okuldaki arkadaşlarınıza yardım etmenin bir yolu geliyor mu?

Peraşadan Bilmece

Bu haftaki cevap

C. Yalnızca iki kez ve her ikisi de Vayışlah peraşasında yer alıyor. Bereşit 35:4'te Yaakov, beraberindekilerin elinde bulunan putperestlik eşyaların Şehem yakınlarındaki bir fıstık ağacının altına gömmüştür. Ve Rivka'nın sütanesi Devora da vefat ettiği zaman Bet El yakınlarındaki bir meşe ağacının altına defnedilmiştir (bkz. Bereşit 35:8).

David Woolf'un Torah IQ adlı çalışmasından uyarlanmıştır. Tora hakkında 1500 bilmece içeren bu çalışma Amazon'dan temin edilebilir.

[f](#) [t](#) [@](#) [in](#) [v](#) | RABBISACKS.ORG